

93. Türkçe-Türk İşaret Dili görsel-işitsel çeviride metafor çeviri stratejileri¹**Özgür şEN BARTAN²****Ufuk ÇELEBİOđLU³**

APA: şen Bartan, Ö. & Çelebioğlu, U. (2023) Türkçe-Türk İşaret Dili görsel-işitsel çeviride metafor çeviri stratejileri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (37), 1447-1459. DOI: 10.29000/rumelide.1406077.

Öz

Metafor çevremizdeki dünyayı açıklamak için bir araç olarak kullanılmaktadır. Son yıllarda yapılan çalışmalar metaforun söylem üzerindeki etkisine odaklanarak öneminin altını çizmektedir. (Kövecses, 2009, 2010; Steen, 2008). Alanyazında sözlü dillerin çevirisinde yapılan çalışmalar mevcutken sözlü dillerden işaret dillerine yapılan çevirilerde metafor çevirisi nadiren incelenen bir konu olmuştur. Türk İşaret Dili'nde (TİD) metafor kullanımı sıklıkla yer almaktadır ve işaret dilinde metafor kullanımının sözlü dillerden farklılıklar barındırdığı bilinmektedir. Bu çalışmada Türkçe'den TİD'e görsel-işitsel çevirilerde kullanılan metafor çeviri stratejilerine odaklanılmaktadır. Çalışmada şu soruların yanıtları aranmaktadır: 1)Türkçe-TİD görsel-işitsel çevirilerde hangi metafor çeviri stratejileri kullanılmaktadır? 2) Dizi, haber ve söyleşi programı gibi farklı görsel-işitsel ürünler kullanılan metafor çeviri stratejilerini etkilemekte midir? 200 dakikadan oluşan iki dilli görsel-işitsel çeviri derleminde çeşitli medya kanallarından seçilen ve TİD çevirisi yapılmış üç dizi, dört haber metni ve üç söyleşi programı yer almaktadır. İkidilli oluşturulan derlemin işaretlenmesinde işaret dili analizleri için kullanılan işaretlerin ve el dışı hareketlerin de kodlanmasına olanak sağlayan ELAN 4.9.4 derlem işaretleme aracı kullanılmıştır. Çalışmanın derlemindeki kaynak metin dikkate alınarak 133 metaforun kullanıldığı görölmüştür. 133 metaforun çevirilerinde genellikle (%43.75) *kaynak dildeki imgenin oluşturulduğu* stratejinin kullanıldığı belirlenmiştir. Bir başka deyişle, genellikle, kaynak metindeki metaforlar Türkçenin etkisinde kalarak TİD'e aktarılmıştır. Kullanılan diğer stratejiler ve TİD farklılıkları çalışmanın bulguları çerçevesinde tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk İşaret Dili çevirisi, görsel-işitsel çeviri, metafor çevirisi, çeviri stratejileri, medya erişilebilirliği

¹ Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: %6

Etik şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 20.09.2023-**Kabul Tarihi:** 20.12.2023-**Yayın Tarihi:** 21.12.2023; **DOI:** 10.29000/rumelide.1406077

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Doç. Dr., Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları, İngilizce Mütercim Tercümanlık ABD / Assoc. Prof., Kırıkkale University, Western Languages and Literatures, English Translation and Interpreting Department (Kırıkkale, Türkiye), ozgurseni@yahoo.com, **ORCID ID:** 0000-0002-7351-7858, **ROR ID:** https://ror.org/01zhwwf82, **ISNI:** 0000 0004 0595 9528, **Crossreff Funder ID:** 100019442

³ YL Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Türk İşaret Dili Tercüme ve Sağır Çalışmaları / MA., Ankara University, Turkish Sign Language Translation and Deaf Studies (Ankara, Türkiye), ufukcelebioglu@gmail.com, **ORCID ID:** 0000-0002-6681-1442, **ROR ID:** https://ror.org/01wntqw50, **ISNI:** 0000 0001 0940 9118, **Crossreff Funder ID:** 100007613

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Metaphor translation strategies in Turkish-Turkish Sign Language (TİD) audio-visual translation⁴

Abstract

Metaphor is used as a tool to explain the world around us. Recent studies have underlined the importance of metaphor by focusing on its effect on discourse. (Kövecses, 2009, 2010; Steen, 2008). While there are some studies in the literature on the translation of spoken languages, metaphor translation from spoken languages to sign languages has rarely been examined. Turkish Sign Language (TİD) frequently uses metaphor and it is known that the use of metaphor in sign languages differs from spoken languages. This study focuses on metaphor translation strategies used in audiovisual translations from Turkish to TİD. The study seeks answers to the following questions: 1) Which metaphor translation strategies are used in Turkish-TİD audiovisual translations? 2) Do different audiovisual products such as TV series, news and talk show programs affect metaphor translation strategies? The 200-minute bilingual audiovisual translation corpus consists of three TV series, four news texts and three talk show programs selected from various media channels and translated into TİD. The corpus annotation tool ELAN 4.9.4, which allows coding signs and non-hand gestures used for sign language analysis was used to annotate the bilingual corpus. 133 metaphors were used in the source text corpus of the study. Regarding the translations of 133 metaphors, it was found that, generally, the strategy called *reproducing the same image in the target text* (43.75%) was used. In other words, the metaphors in the source text were transferred to the TİD under the influence of Turkish. Other strategies and the differences of TİD are discussed within the framework of the findings of the study.

Keywords: Turkish Sign Language interpreting, audiovisual translation, metaphor, translation strategies, media accessibility

1. Giriş

Metafor bir sözcüğün veya ifadenin gerçek anlamından farklı bir anlam üretmek için kullanılan retorik bir kavramdır. Bir tümcedeki geçen sözcüğün sözlük anlamı dışında yorumlanması olarak adlandırılmaktadır (örn; cep (trafik), fare (bilgisayar), köprü (diş hekimliği)). Ayrıca metaforlar metne edebi değer katan ve karakterlerin kişisel özelliklerini güçlendiren dilsel araçlar olarak kabul edilse de (Yılmaz, 2020) son yıllarda yapılan çalışmalar metaforların günlük konuşma dilinde de sıklıkla kullanıldığını göstermiştir. Meir ve Cohen (2018) metaforların sadece dille sınırlı olmadığını, ayrıca müzik, görsel sanat ve matematik gibi diğer bilişsel alanlarda da kullanıldığını belirtmiştir.

Doğal diller sözlü ve işaret olmak üzere iki modaliteden oluşur ve bu dillerin dilbilimsel yapılar, süreçler ve iletişimsel işlevler açısından birçok önemli ortak özelliği olduğu gibi (Sandler ve Lillo-Martin, 2006) farklılıkları da bulunur. Örneğin, işaret dillerinde aynı anda birden çok sözcüğü ele ait ve el dışı

⁴ It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 6

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, Article Registration Date: 20.09.2023-Acceptance Date: 20.12.2023-Publication Date: 21.12.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1406077

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

hareketlerle eşzamanlı olarak ifade edebilirken sese ait konuşma dilleri ardışık bir şekilde ifade edilmektedir.

Ayrıca işaret dillerinde ikoniklik ve metafor ayrımı çalışılan bir konu olmuştur. İşaret dilleri ikonik öğelerle dolu dillerdir. İkonik öğelerin somut anlamları olabileceği gibi kavramsal metaforlar aracılığıyla soyut anlamları da olabildiği belirtilmektedir (Taub, 2004). Türk İşaret Dili'nde (TİD) de metafor kullanımı sıklıkla yer almaktadır (Dikyuva vd., 2015). Özellikle soyut kavramlarda işaretlerin kaynak ve hedef olarak iki farklı alana gereksinim duyulduğu ve bu alanların metaforik işaretleri üretmede önemli rol oynadığı belirtilmektedir. Araştırmacılar “AŞK BİR YOLCULUKTUR”, “ZAMAN PARADIR”, “ANLAMAK YAKALAMAKTIR” “GELECEK ÖNDERDİR” ve “GEÇMİŞ ARKADADIR” gibi kavramsal metaforların TİD’de bulunduğunu ve her iki alanın eşleştiğini göstermektedir (Dikyuva vd., 2015). Alanyazında TİD’in kullandığı metaforlarla ilgili çalışmalar sınırlı olmakla birlikte (Dikyuva vd., 2015) TİD çevirmenlerinin Türkçe-TİD çevirilerinde metaforların kullanımı ile ilgili bir çalışma bulunmamaktadır. Türkçe-TİD görsel-işitsel çevirilerde kültürel farklılıkların ve söz sanatlarının Sağır bireyler tarafından anlaşılabilir olması, doğal ve akıcı şekilde aktarılması önemlidir. TİD görsel-işitsel çevirilerinde metafor içeren ifadelerin hangi stratejilerle çevirisinin yapıldığının belirlenmesi, çeviride yaşanacak sorunların belirlenerek çözüm yollarının bulunması ve tercüman yetiştirmeye yönelik müfredata yön vermesi açısından oldukça önemlidir. Bu çalışmada Türkçe-TİD görsel-işitsel çevirilerde metafor çeviri stratejilerine odaklanılarak üç dizi, dört haber metni ve üç söyleşi programı olmak üzere toplam 10 metinden oluşan çeviri derlemi oluşturup Newmark’ın çeviri stratejileri çerçevesinde incelenmiştir.

2. Kuramsal Çerçeve

Son 20 yılda ülkemizde engellilere yönelik sosyal politikaların geliştirilmesi, 1 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişlik Yapılması Hakkında Kanun, 2006 yılında yürürlüğe giren İşaret Dili Tercümanlığı Hizmeti Verecek Personelin Yetiştirilmesi ile Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik⁵ ve Sağırların, İşitme ve Görme Engellilerin Görsel İşitsel Medya Hizmetlerine Erişimin İyileştirilmesine ilişkin RTÜK Yönetmeliği (2019) gibi mevzuat düzenlemelerinin gerçekteştirilmesi, medya kuruluşlarına, kamu kurum ve kuruluşlarına, özel kurumlara ve dernek gibi tüzel kişiliklere TİD çevirmenin istihdamının arttırılması, Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı Halk Eğitimlerde işaret dili kurslarının yaygınlaştırılması ile toplumda işaret diline verilen önem giderek artmıştır. Üniversitelerde TİD Çevirmenliği alanında yüksek lisans programlarının oluşturulması (Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi) ile lisansüstü tezler ve araştırmalar artmaya başlamıştır.

İşaret dili çevirisi (İDÇ) Sağır toplumun iletişim kurmasını sağlayan çeviri türüdür. İşaret dilleri ele ait hareketler ve el dışı hareketlerden oluşmaktadır. İşaret Dili Tercümanları (İDT) çeviri yaparken sadece el hareketleri değil aynı zamanda el dışı hareketleri de etkin bir şekilde kullanırlar. Ülkemizde İDÇ’ler genellikle anne babası işitme engelli olan CODA’lar tarafından gerçekteşmektedir. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Halk Eğitim Merkezlerinde gerçekteşen kurslarda öğrenim görmüş, Sağırlarla günlük hayatta işaret dili kullanan ikinci dil öğrencileri tarafından da İDÇ hizmeti verilmektedir. İDT’ler günümüzde ülkemizde medya çevirmenliği, konferans çevirmenliği, tapu, noter, mahkemelerde gerçekteşen çeviriler, polis istasyonlarında gerçekteşen çeviriler, sosyal hizmet çevirileri, spor çevirmenliği, eğitim kurumlarında gerçekteşen çeviriler, resmi toplantılar, sağlık çevirmenliği gibi çeviri alanlarında hizmet vermektedir (Şen Bartan vd., 2023). Görsel-işitsel çeviride İDÇ alanında yapılan

⁵ Yönetmelik sonucunda Türk İşaret Dili Çevirmenlerini yetiştirmek üzere TİD Bilim ve Onay Kurulu (TİDBO) kurulmuştur.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

çalışmalar ülkemizde sınırlıdır (Doğan, 2021; Okyayuz, 2019). Bu konuda öne çıkan Doğan'ın (2022) çalışmasında haber bültenlerinin TİD çevirilerinde Sağır izleyicilerin haberleri anlama sorunu ile karşı karşıya oldukları bilgisine 1068 Sağır izleyicinin görüşleri alınarak ulaşılmıştır.

Sağırların yayın hizmetlerine erişiminin iyileştirilmesi önemlidir. Engellilerin medyaya erişilebilirliğinin sağlanması amacıyla medya hizmet sağlayıcıları alt yazılar, İDÇ, sesli betimlemeler, büyük yazı tipleri gibi teknikler kullanmaktadır. 2019'da Resmi Gazetede yayımlanan Sağırların, İşitme ve Görme Engellilerin Yayın Hizmetlerine Erişiminin İyileştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'e göre sağırların yayın hizmetlerine erişiminin sağlanması şu şekilde belirlenmiştir;

Engelli dostu programlar MADDE 5-

1- Sağırların yayın hizmetlerine erişimini sağlamak amacıyla engelli dostu programlarının yayın süresi, medya hizmet sağlayıcının aylık yayın süresi toplamının;

a) En az yüzde onuna altı ay içinde,

b) En az yüzde beşi ayrıntılı altyazı, en az yüzde beşi işaret dili, en az yüzde beşi sesli betimleme çeviri türlerinde olmak üzere yüzde yirmi beşine iki yıl içinde,

c) En az yüzde onu ayrıntılı altyazı, en az yüzde onu işaret dili, en az yüzde onu sesli betimleme çeviri türlerinde olmak üzere yüzde kırkına beş yıl içinde,

ulaşmak zorundadır.

Haberlere erişim MADDE 6-

2- İfade ve haber alma özgürlüğünün sağlanması amacıyla medya hizmet sağlayıcıların;

a) Ana haber bültenlerinden birini günlük olarak işaret dili ile yayınlaması zorunludur.

Ayrıca Avrupa Erişilebilirlik yasaı (Directive (EU) 2019/882) 2019'da kabul edilmiştir.⁶ Bu Direktifin üye devletler tarafından 28 Haziran 2025'ten itibaren uygulamaya konması gerekmektedir. Yasaya göre Avrupa'da özel ve kamu kanalları, isteğe bağlı görsel-işitsel medya sağlayıcılarının yayınlarını kademeli olarak daha fazla altyazı, sesli betimleme, işaret dili çevirisi ve sesli alt yazı ile daha erişilebilir hale getirmesi gerekmektedir. Ayrıca üye devletler yasaya göre, acil durum bilgilerinin (olağanüstü hal, salgın, devlet başkanlarının Ulusa Sesleniş konuşmaları vb.) engelliler için erişilebilir olmasını sağlamakla yükümlüdür.

Medya programlarındaki çeviriler canlı yayın çevirisi ve/veya kayıttan çeviri yapılarak gerçekleştirilmektedir. Araştırmalara göre, canlı yayınlardaki çevirmenlik diğer çevirmenliklerden daha streslidir (Serrano 2011: 116). Canlı yayınlarda hızlı düşünmenin gerekli olduğu, çeviri hatalarını düzeltmenin zor olduğu, zaman zaman gerçekleşen hataların ve düzeltmelerin geri alınmadığı, canlı yayınlarda yayın öncesi hazırlık yapılamadığı ve tüm bu unsurların çevirmende baskı yarattığı bilinmektedir. Ayrıca kayıttan yapılan çevirilerde canlı yayına nazaran daha az hata olduğu ve baskının daha az olduğu bilinmektedir.

2.1. İşaret dilinde metafor ve çevirisi

Konuşma dilleri ve işaret dilleri arasında modalite açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin ikoniklik (gösterimsellik) işaret dillerinde oldukça yaygındır (Meir, 2010). TİD'de uzuvlar işaret parmağı ile uzvun bulunduğu bölgeyi gösterme ile üretilir. İşaret dillerinde vücudun uzuvlarının gösterimi metaforlarda kullanımı kısıtlamaktadır. Örneğin Türkçede *gözetmek*, *korumak*, *bakmak* anlamında kullanılan "*göz kulak olmak*" deyimini uzuv içermektedir. Ancak TİD'de GÖZ ve KULAK kelimeleri TİD'de bu anlamı taşımamaktadır ve dolayısıyla TİD olanakları içinde farklı bir metafor, deyim veya benzetme

⁶ Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0882>

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

olmadığı durumda Pedersen'in *anlamına indirgeme (reduction to sense)* olarak adlandırdığı ve Newmark'ın da (1988) *anlamına dönüştürme (converting the metaphor into sense)* olarak tanımladığı stratejinin uygulanması çeviride mesajı iletme açısından doğru tercihlerden birisi olarak görünmektedir. Meir ve Cohen'e (2014) göre uzuvların belirginliği metaforik kullanımı kısıtlarken şiirsel işaretlerde veya günlük kullanımlarda belirli etki için uzuvlar kullanılabilir. İşaret dillerinde belirli uzva yakın bir işaret üretmek anlam oluşturmak mümkündür. Örneğin, bilişsellikle bağlantılı bir kavram olan ÖĞRENMEK işareti işaretçinin şakağına doğru hareketi içermektedir, kişinin kafasına bir şeyi koyma eylemi olarak ikonik biçimde temsil edilmektedir.

Croft (2003) ve Taub (2001) ikonikliğin metaforla etkileşimine odaklanmıştır. İkonik biçimin metafor ile etkileşimi *yapı koruyucu* (İng. Structure preserving mapping) olmalıdır. Croft'a göre (2003) ikonik biçimin sözcüğü sözcüğüne çevirisi ikonik biçimin metafor ile etkileşimini kısıtlar. Ona göre kaynak metinde yer alan metaforun hedef metne sözcüğü sözcüğüne değil anlamına göre çevrilmesi gerekmektedir. Bu duruma çalışma derleminden bir başka örnek ise "*Anne beni yeme*" metaforudur. TİD'de yapılacak sözcüğü sözcüğüne çeviri anlam karmaşası yaratabilmektedir. TİD'de YEMEK sözcüğünün işareti, işaretçinin el ile ağız konumuna doğru tekrarlanan hareketi ile gerçekteşmektedir (Bkz.Resim 1). Türkçe imgenin oluşturulduğu stratejide anlaşılrlık sorunu yaşanabilecek "*Anne beni yeme*" metaforu TİD'de "ANNE BEN KANDIRMAK^DEGİL" şeklinde çevrilebilir. Metafor kullanımında bir diğer olgu ise işaret dillerinde benzetmelerin kullanımınıdır. Meir ve Cohen'e (2014) göre işaret dillerinde metaforik kullanımlarda daha çok benzetme kullanılmaktadır.

Resim 1. TİD'de *yemek* sözcüğü

Newmark'a göre "metafor çevirisi en önemli çeviri sorunudur" (Newmark, 1988: 104). Metafor çevirisi kültürel öğelerin çevirilebilirliği tartışması içinde yer almaktadır ve yazın çevirisinin yanı sıra çeviribilimin birçok alt alanında çalışılmakta olan bir konudur (Örneđin hukuk metinlerinde, Božović, 2022; Stefani, 2016).

Alanyazında metafor çevirisi üzerine yapılan çalıřmalar farklı dil çiftlerinde ve farklı çeviri alanlarında mevcuttur (Alvarez, 1993; Bazzi, 2014; Božović, 2022; Dickens, 2005; Newmark, 1980; Pedersen, 2017; Schäffner & Shuttleworth, 2013) ve metafor çevirisinin, çevirinin önemli bir unsuru olduđu ve bu süreçte pek çok çeviri stratejisinin kullanılabilirliđi belirtilmektedir. Ancak görsel-iřitsel çeviri bağlamında yapılan metafor çevirisi çalıřmalarının çok az olduđu belirtilmektedir (Božović, 2023; Pedersen, 2017). Örneđin, metafor çevirisinde Božović (2023) kullanıcı temelli bir yaklaşım benimseyerek 322 kiři ile deney ve 53 kiři ile görüşme tekniđini kullandıđı çalıřmasında kültürler ötesiliđe (transcultural) bakmaksızın izleyicilerin *yerelleřtirilmiř* bir yaklaşımdan (domesticated approach) yana görüş bildirdiđini belirtmektedir.

Ayrıca, Pederson (2017: 424) da bu alanda inceleme yapmak için kullanılabilir stratejiler önererek gerçekteştirdiği çalışmasında çeviri stratejilerini şöyle sınıflandırmıştır:

Adres | **Address**

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

1. İmge transferi içirme: Kaynak dildeki imgenin korunması,
2. İmge değiştirimi: Kaynak dildeki imge yerine hedef dildeki imgenin kullanılması,
3. Anlamına indirgeme: Metaforu anlamına dönüştürme,
4. Silme: İmgenin silinmesi ve yerine hiçbir şey konmaması,
5. Yeni imge ile telafi: İmgenin silinmesiyle birlikte yeni bir imge ile telafi edilmesi.

Bunun yanı sıra, bu konuda öne çıkan araştırmacı olan Newmark'ın (1988) metafor çevirisinde önerdiği işlemler şöyle özetlenebilmektedir:

6. Kaynak dildeki imgenin hedef dilde oluşturulması,
7. Kaynak dildeki imge yerine hedef dildeki standart imgenin kullanılması,
8. Metaforun benzetme yoluyla çevrilmesi,
9. Metaforun anlamının yanı sıra benzetme yoluyla çevrilmesi,
10. Metaforun anlamına dönüştürülmesi,
11. Metaforun silinmesi,
12. Metaforun anlamının yanı sıra metaforla çevrilmesi,

Yukarıda belirtilen Pedersen'in stratejileri altyazı için uyarlanmış görünmektedir. Newmark'ın (1988) sınıflandırmasında metaforu benzetme yoluyla çevirme, metaforu anlamının yanı sıra benzetme yoluyla çevirme, metaforu anlamının yanı sıra metafor yoluyla çevirme gibi farklı sınıflandırmalar da olduğu görülmektedir. Bu çalışma için kapsamının genişliğinden dolayı Newmark'ın sınıflandırmasının kullanılması tercih edilmiştir.

Newmark'ın (1988) önerdiği metafor çevirisi ile ilgili uygulamaları daha somut olarak görmek için Manipuspika'nın (2019) örneklerinden yararlanılarak oluşturulan Tablo 1 She is a fox biçimdeki kaynak tümceyi farklı stratejilerle örnelemektedir. Metaforun silinmesi olarak tanımlanan stratejide örnek tümceyle (She is a fox) örneklendirilmesi olası olmadığından örnek değiştirilmiştir.

Tablo 1. Newmark'ın stratejilerine örnekler

Stratejiler	Örnekler
Kaynak dildeki imgenin hedef dilde oluşturulması	<i>O kız bir tilki.</i>
Kaynak dildeki imge yerine hedef dildeki standart imgenin kullanılması	<i>O kız arkadan iş çevirir.</i>
Metaforun benzetme yoluyla çevrilmesi	<i>O kız bir tilki gibi.</i>
Metaforun anlamının yanı sıra benzetme yoluyla çevrilmesi	<i>O kız bir tilki gibi kurnaz.</i>
Metaforun anlamına dönüştürülmesi	<i>O kız kurnaz.</i>
Metaforun silinmesi	<i>Jump into sky=Jump.</i>
Metaforun anlamının yanı sıra metaforla çevrilmesi	<i>O kız kurnaz bir tilki.</i>

3. Yöntem

Bu çalışmada 200 dakikadan oluşan derlemede çeşitli medya kanallarından seçilen ve TİD çevirisi yapılmış üç dizi, dört haber metni ve üç söyleşi programlarının ilk 20 dakikası yer almaktadır. İkidilli oluşturulan derlemin işaretlenmesi işaret dili analizleri için kullanılan işaretlerin ve el dışı hareketlerin de kodlanmasına olanak sağlayan ELAN 4.9.4 (Wittenburg vd., 2006) derlem işaretleme aracı

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

kullanılmıştır ELAN' da kaynak metin ve hedef metin olarak iki çözümlene sütunu eklenmiş böylece her iki metin arasında benzerlikler ve farklılıklar tespit edilebilmiştir. ELAN' da kodlama biçimi olarak işaret dillerinde evrensel kodlama biçimleri kullanılmıştır (bkz. Tablo 2). Bu çalışmada Newmark' ın metafor ve deyimler için oluşturduğu çeviri stratejileri temel alınmıştır.

Tablo 2. ELAN kodlama biçimi

	Türkçe Çeviri Karşılığı	TİD Kodlama Biçimi
1	Gitmiyor	GİTMEK^DEĞİL
2	Çağırdın mı?	X2ÇAĞIRMAKX1?
3	Gezmek	GEZMEK
4	Sen	X2
5	Ahmet, Mehmet	A+H+M+E+T, M+E+H+M+E+T
6	Görmek, Görmek,Görmek	Görmek++
7	Çevirmenler	Çevirmen A,B,C,Ç,D,E
8	Metafor	Mtf.
9	Eksiltme	Eks.
10	Stratejiler	1,2,3,4,5,6,7

Araştırmada ayrıca çözümlene sırasında bazı işaretlerin Türkçe karşılıklarını bulabilmek için anadili TİD olan, Sağır okullarında eğitim almış en az üç yıllık tecrübesi olan öğretim görevlisi Sağır bireyden yardım alınmıştır.

Çevirmenler

Bu çalışmada kullanılan derlemde çeviri yapan çevirmenlerin dördü kadın ve ikisi erkektir. Bu çevirmenler 2013 yılında Türk İşaret Dili Bilim Kurulu (TİDBO) tarafından gerçekte sınavda başarılı olmuşlardır. Çalışma kapsamında incelenen çevirileri yapan çevirmenler annesi ve/veya babası işitme engelli olan ve ana dili TİD olan CODA'lardan (Child of Deaf Adults) oluşmaktadır. Tablo 3'te çevirmenler ve çeviri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre çeviri alanında genellikle 10 yıl ve üstü deneyime sahip çevirmenlerin çeviri eğitimi almadığu görülmüştür. Çevirmenlerin çalışma biçimine bakıldığında üç çevirmenin tam zamanlı çalıştığu diğerlerinin şirket veya dernek aracılığıyla iş aldıkları kaydedilmiştir. Ayrıca çevirilerin yedisinde canlı yayın çevirisi yapılmışken üç dizide kayıttan çeviri yapıldığu görülmüştür.

Tablo 3. Çevirmen ve metin bilgileri

Metin	Çevirmen çalışma biçimi	Metin türü	Yayın/Çeviri	Deneyim
1	Tam zamanlı	Haber 1	Canlı yayın çevirisi	10+ yıl
2	Tam zamanlı	Haber 2	Canlı yayın çevirisi	10+ yıl
3	Şirket tercümanı	Haber 3	Canlı yayın çevirisi	10+ yıl
4	Şirket tercümanı	Haber 4	Canlı yayın çevirisi	5-10 yıl
5	Şirket tercümanı	Söyleşi programı 1	Canlı yayın çevirisi	10+ yıl
6	Şirket tercümanı	Söyleşi programı 2	Canlı yayın çevirisi	10+ yıl
7	Şirket tercümanı	Söyleşi programı 3	Canlı yayın çevirisi	10+ yıl
8	Tam zamanlı	Dizi 1	Kayıttan	10+ yıl
9	Dernek tercümanı (SEBEDER)	Dizi 2	Kayıttan	10+ yıl

Adres | **Address**

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

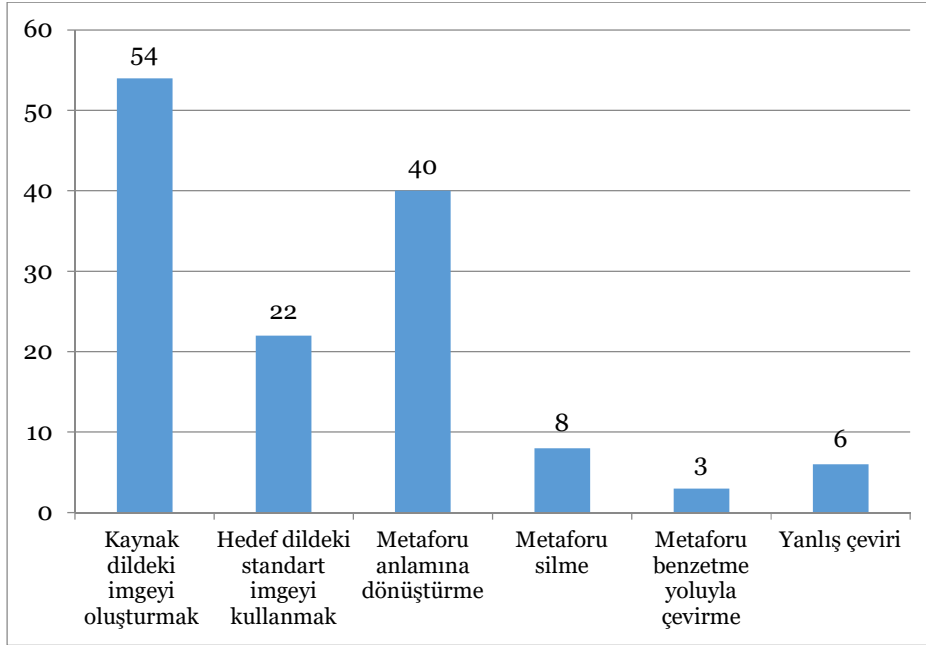
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

4. Bulgular

Bu çalışmada Türkçe-TİD görsel-ışitsel çevirilerde metafor çeviri stratejilerine odaklanılarak üç dizi, dört haber metni ve üç söyleşi programı olmak üzere toplam on metnin işaret dili çevirilerinde metafora odaklanılarak incelenmiştir. Çalışmada 200 dakikadan oluşan derlem çözümlendiğinde toplam 133 metafor bulunmuştur. Grafik 1’de görüldüğü gibi, bunların %40,6’sında (N 54) *kaynak dildeki (TR) imgenin oluşturulduğu*, %30,7’inde (N 40) *kaynak dildeki imge yerine hedef dildeki (TİD) standart imgenin kullanıldığı*; %16,5’inde (N 22) *metaforun anlamına dönüştürüldüğü*; %6’sında (N 8) *kaynak dildeki metaforun silindiği ve %2,2’sinin metaforu benzetme yoluyla çevirdiği* gözlenmektedir. Ayrıca %4,5 (N 6) oranında yanlış çeviri yapıldığı görülmektedir.

Grafik 1. Görsel-ışitsel çevirilerde kullanılan metafor çevirisi stratejilerinin dağılımı

Özetle yaklaşık %70 oranında beklenen ve ideal denebilecek metafor çevirisinin (*kaynak dildeki imge yerine hedef dildeki standart imgenin kullanıldığı*) dışında farklı çeviri stratejilerine yer verildiği gözlenmektedir.

Tablo 4’te çalışma derleminde kullanıldığı saptanan beş stratejiden ve yapılan yanlış çevirilerden örnekler sunulmaktadır. Buna göre haber metinlerinde yer alan Örnek 1 ve 2’de en sık kullanılan strateji olan kaynak dildeki (TR) imgenin hedef dilde oluşturulduğu görülmektedir. Çevirmenin Türkçe metafordan etkilenerek çeviri yaptığı görülmektedir. Buna karşın Örnek 3 ve 4’te TİD olanakları kullanılarak metafor çevirisi yapıldığı görülmektedir. Ayrıca örnek 5 ve 6’da metaforun benzetme yoluyla çevirisinin yapıldığı görülmektedir. Çalışma derleminde bu tür örneklerin sayısı Meir ve Cohen’in (2014) işaret dillerinde metaforik kullanımlarda daha çok benzetme kullanılır önermesiyle karşıtlık göstererek dikkat çekici düzeyde az olduğu (N 3/%2,2) görünmektedir. Örneğin bu çalışmada Türkçe metinde yer alan “*Teyze anne yarısı*” ifadesi Türk İşaret Dili Çevirmeni tarafından TEYZE ANNE YARIM GİBİ şeklinde benzetme yapılarak çevrilmiştir.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Tablo 4. Çalışma derleminde kullanılan çeviri stratejilerinden örnekler

Çeviri stratejileri	Çalışma derleminde örnekler	
	TR	TİD
Kaynak dildeki (TR) imgenin oluşturulduğu	(1)Gençlerin isteklerini kırmayan(Haber 1: 02:41)	(1)GENÇ TALEP^ETMEK KIRMAK^DEĞİL
	(2)Trafikte can almaya devam ediyor (Haber 4: 04:00)	(2)T TRAFİK CAN ALMAK DEVAM^ETMEK
Kaynak dildeki imge yerine hedef dildeki (TİD) standart imgenin kullanıldığı	(3)Fitilini ateşlemek (Haber 1, 03:05)	(3)KİBRİT YAYILMAK BAŞLAMAK
	(4)Acı haber (Haber 2, 00:18)	(4)KALP AĞRIMAK HABER^VERMEK
Metaforu benzetme yoluyla çevirme	(5)Teyze anne yarısı (Dizi1, 12:39)	(5)TEYZE ANNE YARIM GİBİ
	(6)Yok yok çocuk değil bu çalıkuşu(Dizi 1, 01:18)	(6)YOK ÇOCUK^DEĞİL DOĞRU BU KİŞİ KUŞ GİBİ
Metaforu anlamına dönüştürüldüğü	(7)El kadar çocuk (Dizi1, 12:22)	(7)ÇOCUK KÜÇÜK KIZ
	(8)Yanarım yanarım Ferideme yanarım (Dizi1, 12:28)	(8)O ETKİLİ ÜZÜLMEK F O
	(9)Rakamlar tırmanıyor (Haber 2, 09:27)	(9)YÜKSELMEK
Metaforun silindiğı	(10)Dünya nükleer savaş kapıda mı sorusuna yanıt ararken (Haber 1, 06:16)	(10)DÜNYA KİMYA SAVAŞ YAYILMAK
	(11)Ben düşündüm taşındım(Dizi 3, 12:07)	(11) BEN DÜŞÜNMEK
Yanlış çeviri	(12)Hasefe hanım çok esash bir kadın(Dizi 3, 12:32)	(12)H KADIN^ KİŞİ ÇOK CİDDİ KADIN O
	(13)Umutları tükettim(Dizi 2, 13:47)	(13) BEN ÜZÜLMEK

Ayrıca kaynak metinde uzuv içeren 12 metafor belirlenmiştir ve bunların genel eğilimle koşut biçimde dördünün kaynak dildeki imge yerine hedef dildeki (TİD) standart imgenin kullanılarak çevirisinin yapıldığı, diğerlerinde ya kaynak dildeki (TR) imgenin oluşturulduğu (N 5) ya da metaforun silindiğı (N 3) gözlenmiştir. TİD’de uzuv içeren terimler genellikle vücutta yer alan uzuvları gösterme ile üretilmektedir (örn. göz, burun, kulak vb). Konuşma dillerinde metaforlar için sıklıkla kullanılan uzuv içeren terimlerin işaret dillerinde daha kısıtlı kullanımı bulunmaktadır (Croft, 2003). Örneğin bu çalışmada Türkçe metinde yer alan “Gözüm gibi bakarım” tümcesi TİD’e BEN GÖZ GİBİ BAKMAK şeklinde çevrilmiştir. Bu çeviri, izleyici tarafından gerçek bir uzuv olarak algılanmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla genellikle Türkçe uzuv içeren bir metaforun TİD çevirisinin kaynak dildeki imgenin korunmasıyla yapılamayacağı düşünülmektedir.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Bu bulgular değerlendirildiğinde TİD'in doğası gereği görsel ve uzamsal modaliteye yani iletişim kanalına sahip olması (ikoniklik, eşzamanlılık, benzetme vb.), dilsel ve kültürel farklılıklar ve medya çevirilerinin zorluğu ve karmaşıklığı elde edilen sonuçların olası nedenleri olarak düşünülebilmektedir.

Ayrıca görsel-işitsel derlemin çeşitliliği dikkate alınarak yapılan çözümlemede en çok dizilerde metafor tespit edilmiştir (N 59/ %44). Diziler kendi içinde değerlendirildiğinde metaforların çevirisinde en çok *kaynak dildeki (TR) imgenin* oluşturulduğu (N 24/%40,6) görülmektedir, bu strateji en çok söyleşi programlarında da kullanılmıştır (N 17/%50).

Bir başka dikkat çeken nokta ise canlı yayında çeviri yapılan söyleşi programı ve haberlerde çevirmenlerin yanlış yapma (N 1) riskine girmedikleridir. Öte yandan haber metinlerinde belki de yanlış yapma riskini de bertaraf etmek için metaforun diğer metin türlerine oranla daha çok silindiği (N 5/%12,5) ve/veya anlamına dönüştürüldüğü (N 14/ %35) görülmektedir.

Tablo 5.Görsel-işitsel malzemelere göre çeviri stratejilerinin dağılımı

Çeviri stratejileri	Dizi	Haber	Söyleşi programı	Toplam
Kaynak dildeki (TR) imgenin oluşturulduğu	24 (%40,6)	13 (%32,5)	17 (%50)	54
Kaynak dildeki imge yerine hedef dildeki (TİD) standart imgenin kullanıldığı	7 (%11,8)	7 (%17,5)	8 (%23,5)	22
Metaforu benzetme yoluyla çevirme	2 (%3,3)	-	1 (%2,9)	3
Metaforu anlamının yanı sıra benzetme yoluyla çevirme	-	-	-	-
Metaforu anlamına dönüştürüldüğü	19 (%32,2)	14 (%35)	7 (%20,5)	40
Metaforun silindiği	3 (%5)	5 (%12,5)	-	8
Yanlış çeviri	4 (%6,7)	1 (%2,5)	1 (%2,9)	6
Toplam	59 (%44)	40 (%30)	34 (%26)	133

Son olarak *kaynak dildeki (TR) imgenin oluşturulduğu* stratejinin kullanıldığı 54 metafor çevirisi anlaşılabilirlik açısından incelendiğinde Tablo 6'da yer alan 10 çeviri örneğinin dışında yapılan metafor çevirileri özelinde çeviride anlaşılabilirlik sorunu yaşanmadığı gözlenmiştir. Bu veriler bu çalışmanın araştırmacıları ve Sağır bir birey tarafından değerlendirilerek elde edilmiştir. Tablo 6'da görüldüğü gibi 10 örneğin Sağır bireyler tarafından anlaşılmasının zor olduğu uzman görüşü alınarak belirlenmiştir. Ancak 44 çeviri örneğinde Türkçe'deki imge oluşturulduğu halde anlaşılabilirliği etkilememesi TİD kullanıcılarının ve çevirmenlerin Türkçe ifadeleri ödünçlediği anlamını taşımaktadır.

Benzer bir durumu Makaroğlu (2022) şu biçimde tarif etmektedir:

“Özellikle modalite ve tipoloji nedeniyle birbirinden farklı görünüm sergileyen Türkçe ve TİD düşünüldüğünde, tipik bir eklemeli dil sınıfından bulunan Türkçenin aksine TİD'in biçimbilimsel görünümünün eklemeli özellikte bulunmaması ve eşzamanlı biçimlenmeye sahip olması özellikle kimi işiten öğreticiler ve akademisyenler tarafından bir tür “eksiklik” olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla ilgili kişilerin eksik dil bilgisinden dolayı TİD'in “Türkçenin elle oluşturulan biçimi” şeklindeki yanlış kaniya sahip olmakta ve Türkçenin dilbilgisi özelliklerini TİD'e aktarmaya çalışmaktadır.”(Makaroğlu, 2022: 599-600).

Adres | **Address**

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Tablo 6. Türkçe imgenin oluşturulduğu stratejide anlaşılrlık sorunu yaşanabilecek örnekler ve çeviri önerileri

TÜRKÇE	TİD Çevirisi	Çeviri önerisi
(14) İlk suya can suyu denir	İLK SU^DÖKMEK CAN SU DEMEK	İLK SU ÖNEMLİ
(15) Teyze anne yarısı	TEYZE ANNE YARIM GİBİ	Teyze Anne GİBİ
(16) Gözüm gibi bakarım	BEN GÖZ GİBİ BAKMAK	Üzerine^Titremek GİBİ
(17) Gözü annesinin helvasındaGÖZ+ANNE O YEMEK kalan bir kız çocuğuyum ben	KALMAK BİR ÇOCUK BEN	SNF3⁷ BENİM ANNE EL^YAPMAK BİR ÇOCUK BEN
(18) Anne beni yeme	ANNE BEN YEMEK^DEĞİL	ANNE BEN KANDIRMAK ^DEĞİL
(19) Çalışma hayatına ilişkin önemli ÇALIŞMA HAYAT HAK başlıkların ele alındığı toplantı	ÖNEMLİ BAŞ KONUŞMAK	ÇALIŞMA HAYAT HAK ÖNEMLİ BAŞLIK KONUŞMAK
(20) Gençlerin isteklerini kırmayan	GENÇ TALEP^ETMEK KIRMAK^DEĞİL	GENÇ TALEP^ETMEK KABUL^ETMEK
(21) Trafikte can almaya devamT ediyor	TRAFİK CAN ALMAKT DEVAM^ETMEK	TRAFİK ÖLMEK DEVAM^ETMEK
(22) Benimde öyle bir açlığım var	BEN ACIKMAK VAR	BEN İSTEMEK VAR
(23) O anın tadını çıkart	O AN TAT ALMAK	O AN ZEVK^ALMAK

5. Sonuç

Bu çalışmada Türkçe'den TİD'e görsel-işitsel çevirilerde kullanılan metafor çeviri stratejilerine (Newmark, 1988) ve TİD'deki metafor kullanım farklılıklarının çeviriye etkilerine odaklanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, Türk İşaret Dili çevirmenleri genellikle *kaynak dildeki imgenin hedef dildeki standart imgeyle değiştirilmesi* (N 54/%40,6) ya da *metaforun anlamına dönüştürülmesi* (N 40/%30,5) yollarını/stratejilerini kullanmışlardır. Çalışmanın bu sonucu yapılan çalışmalarla koşutluk göstermektedir (bkz. imge aktarımı için Božović, 2022). Ancak izleyicilerin görüşleri alındığında bu stratejilerin beklentiler içinde olmadığı görülmektedir. Örneğin, Božović (2023) görsel-işitsel ürünlerde metafor çevirilerini incelediği çalışmasında en çok *yerelleştirme* (domestication) stratejisinin izleyiciler tarafından beklendiğini belirtmektedir. *Kaynak dildeki imgenin hedef dildeki standart imgeyle değiştirildiği* strateji de yine bizi genel olarak çeviri stratejilerinden yabancılaştırma (foreignization) ve sözcüğü sözcüğüne çeviri (literal translation) stratejilerine götürmektedir. Sözlü dillere nazaran işaret dillerinin içinde buldukları baskın dilden etkilenmeleri (ülkemizde Türkçe), işaret dillerinin bir dönem yasaklı olması, Sağır bireyi sözlü dil edinimine/öğrenimine teşvik etme çalışmaları ve benzeri nedenlerle daha fazla olduğu bilinmektedir (Dikyuva vd., 2015). Bu anlamda bu çalışmadan çıkan

⁷ SNF3 Dikyuva, Makaroğlu ve Arık (2015) araştırmalarında TİD'de en çok kullanılan sınıflandırıcı el şekillerindedir.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

veriler, çalışmanın sınırlılıklar çerçevesinde, TİD'in metafor çevirisi anlamında Türkçeden etkilendiğine bir örnek sunmaktadır. Ayrıca kaynak dildeki (TR) imgenin oluşturulduğu stratejinin kullanıldığı 54 metafor çevirisi araştırmaya katkı sağlayan bir Sağır birey ile anlaşılabilirlik açısından incelendiğinde birçoğunun (N 44/%81.4) izleyici için anlaşılabilirlik sorunu yaratmadığı görülmektedir.

Metafor çevirisi doğasındaki zorluğu gereği *kaynak dildeki (TR) imge yerine hedef dildeki (TİD) standart imgenin kullanılması* her çeviride uygulanması gerçeklerden uzak bir beklentidir. Ayrıca görsel-işitsel çevirinin olanaklarından ve/veya doğasından kaynaklanan hedef metnin kısaltılması da metafor çevirisinde kayıplara neden olabilmektedir. Ancak eğer hedef dilde var ise metaforun metafor/benzetme ile çevrilmesi en iyi strateji olarak izleyiciler tarafından beklendiğinden (Božović, 2023) önerilebilmektedir. Bu yolla çevirmen kayıp yaşamadan hedef dile aktarımda biraz daha ilerleyebilmektedir. Bazen bunun modalite farklılığından kaynaklanan nedenlerle (Örneğin, uzuvlar) mümkün olmadığı da hesaba katılmalıdır.

Çevirmenin stratejisini belirlerken dikkate alması gereken en önemli unsur hedef dil kitesidir. Sağır bireylerin TİD'deki metaforları tercih etmeleri ve bu doğrultuda beklenti içine girmeleri bilinen bir durumdur (Örneğin, mahkeme durumlarındaki çevirilerde doğal dil kullanımı beklentisi için bakınız Bartan vd. 2021). Bu strateji aslında diğer dillerde sıklıkla *yerileştirme* (domestication) stratejisi olarak da uygulanmaktadır. Alanyazında da belirtildiği gibi görsel-işitsel çeviride de izleyici bu stratejiyi beklemektedir. Örneğin, görsel-işitsel ürünlerdeki metafor çevirisini izleyici temelli olarak inceleyen Božović (2023) izleyicilerin yerleştirilmiş bir yaklaşımdan yana görüş bildirdiğini ortaya koymaktadır.

Son olarak bu çalışmanın bulguları ışığında çeviride gözlemlenmiş olan sorunların yanı sıra metafor türlerinin çeviri stratejileriyle ilişkilerinin de incelenmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Alvarez, A. (1993). On translating metaphor. *Meta*(38)3 479-490. <https://doi.org/10.7202/001879ar>
- Bazzi, S. (2014). Foreign metaphors and Arabic translation: An empirical study in journalistic translation practice. *Journal of Language and Politics*(13)1, <https://doi.org/10.1075/jlp.13.1.06baz>
- Božović, P. (2022). How are metaphors rendered in legal translation? A corpus-based study of the European Court of Human Rights judgments. *JoSTrans: The Journal of Specialised Translation*, 38, 277–297.
- Božović, P. (2023). How should metaphors be rendered in audiovisual translation? An empirical study of preferences and attitudes of end-users, *Translation and Interpreting Studies, Online first*, <https://doi.org/10.1075/tis.20121.boz>
- Cohen, A., & Meir, I. (2014). *Figurative interpretation of dependent and autonomous elements: the view from sign language*. In Proceedings of the High Desert Linguistic Conference, Albuquerque, N M.
- Croft, W. (2003). The role of domains in the interpretation of metaphors and metonymies, In R. Dirven and R. Pörings (eds.), *Metaphor and metonymy in comparison and contrast* (pp. 161-206). New York, NY: Mouton de Gruyter.
- Dickins, J. (2005). "Two Models for Metaphor Translation." *Target* 17(2), 227-273.
- Dikyuva, H., Makaroğlu, B. ve Arık, E. (2015). *Türk işaret dili dilbilgisi kitabı*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayınları.
- Doğan, C. (2021). Televizyon Haber Bültenlerindeki İşaret Dili Çeviri Hizmetine Yönelik Sağır Topluluğun Tutum Ve Beklentileri . *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, 2021 (30) , 18-60 . DOI: 10.37599/ceviri.899155.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

- Kövecses, Z. (2009). The effect of context on the use of metaphor in discourse. *Ibérica*, 17(Spring), 11–23.
- Kövecses, Z. (2010). A new look at metaphorical creativity in cognitive linguistics. *Cognitive Linguistics*, 21(4), 663–697.
- Makaroğlu, B. (2022). Türk İşaret Dili Öğretiminde İkinci Dilin (D2) Ötesinde İkinci Modalitenin (M2) Göz Ardı Edilmesi . *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 39 (2) , 593-614 . DOI: 10.32600/huefd.1020403
- Manusuka, Y. S. (2018). Analyzing Translation of Metaphor: A Case Study, *Studies in Linguistics and Literature*, 2 (1).
- Marschark, M. (2005). Metaphors in Sign Language and Sign Language Users: A Window Into Relations of Language and Thought. In Herbert L. Colston, Albert N. Katz (eds.), *Figurative Language Comprehension*, (pp. 161-206). New York, NY: Routledge. ISBN: 9781410611628
- Meir, I.(2010). Iconicity and metaphor: Constraints on metaphorical use of iconic forms. *Language*, 86, 865-896.
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of translation* [Online]. New York: PrenticeHall.
- Okyayuz, A. Ş. (2019). Görsel-işitsel çeviride yenilikçi araştırma alanlarına örnekler ve Türkiye’de araştırma boşluklarına bir bakış. *Language and Literature*, 14(3), 1395-1415.
- Pedersen, J. (2017). How metaphors are rendered in subtitles. *Target* 29(3), 416-439.
- Serrano, O. J. (2011). Back stage conditions and Interpreter’s performance in live television interpreting: quality, visibility and exposure. *The Interpreters’ Newsletter Special Issue on Television Interpreting* 16, 115-136.
- Schäffner, C. and Shuttleworth, M. (2013). Metaphor in Translation: Possibilities for Process Research. *Target* 25(1), 93-106.
- Şen Bartan, Ö. , Aral, M. & Karabulut, Ş. (2021). Sign language court interpreters in Turkey: Professionalization and impartiality. *transLogos Translation Studies Journal*, 4 (1), 26-56 . DOI: 10.29228/transLogos.30.
- Şen Bartan, Ö., Çelebioğlu, U., Yazıcı, M., ve Önal, E. (2023). Türkiye’ de Türk İşaret Dili mahkeme tercümanlığı hizmeti almış sağır bireylerin aldıkları çeviri hizmetine yönelik görüşleri. *Söylem Filoloji Dergisi, (Çeviribilim Özel Sayısı)*, 514-534.
- Steen, G. (2008).The paradox of metaphor:Why we need a three-dimensional model of metaphor. *Metaphor and Symbol*, 23(4), 213–241.
- Taub, F. S. (2004). *Language from the body: Iconicity and metaphor in American Sign Language*, NY: Cambridge University Press.
- Wittenburg, P.,Brugman, H., Russel, A., Klassmann, A., & Sloetjes, H. (2006). *ELAN: A professional frame work for multimodality research*. In 5th International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2006)(pp. 1556-1559). http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2006/pdf/153_pdf.
- Resmi Gazete, 11 Ekim 2019, Sayı:30915 Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından yayınlanan “Sağırların, İşitme ve Görme Engellilerin Yayın Hizmetlerine Erişiminin İyileştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124